

SXEDIO.F51

11.5.1948: Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΠΟΙΚΙΩΝ ΚΡΗΗΤΣ ΤΖΟΟΥΝΣ ΣΥΝΟΔΕΥΕΙ ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΖΗΤΟΥΣΑΝ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΕΝΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ, ΜΕ ΝΕΟ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Η αναμενόμενη απάντηση του βρετανού υπουργού Αποικιών Κρήτης Τζόουνς στις διάφορες απορίες και τα ερωτήματα που είχαν θέσει οι Έλληνες που παρίσταντο στη Διασκεπτική Συνέλευση καθυστέρησε για δύο ακόμα μήνες, αλλά ήλθε στην ώρα της και σε μια περίοδο που είχε ήδη συμπληρωθεί η Ιερά Σύνοδος της Κύπρου (ίσως ο Τζόουνς ήλπιζε ότι οι νέοι συνοδικοί-Μακάριος Κυρκώτης Κιτίου, Κυπριανός Κερύνειας και Κλεόπας της Πάφου θα άλλαζαν στάση εναντι της Διασκεπτικής Συνέλευσης) ενώ η Αριστερά άρχισε να χάνει την υπομονή της.

Η απάντηση περιλάμβανε προτάσεις για ένα μελλοντικό Σύνταγμα για την Κύπρο και ζητείτο από τα μέλη της Διασκεπτικής να εκφέρουν τις απόψεις τους πάνω σ' αυτό.

Η υποβολή του συντάγματος έδειχνε ότι η Βρετανία ήξερε τι ήθελε και ότι ήταν προετοιμασμένη για καλά και ότι η Διασκεπτική δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα προπέτασμα καπνού και προφανώς οι απόψεις που ζήτησε από τους κυπρίους ήταν στάκτη στα μάτια του κόσμου.

Στην πρόταση του ο Κρήτης Τζόουνς απέρριψε ως απαράδεκτη την πρόταση για παραχώρηση στην Κύπρο καθεστώτος αυτοκυβέρνησης και απέκλειε κάθε συζήτηση που επηρέαζε τη θέση της νήσου μέσα στη βρετανική Κοινοπολιτεία.

Καθόριζε επίσης ότι η Ανώτατη Νομοθετική και Εκτελεστική Εξουσία θα παρέμενε στα χέρια του Κυβερνήτη.

Το Σύνταγμα που προτεινόταν έμοιαζε πολύ με εκείνο που επικρατούσε μέχρι το **1930** αλλά περιείχε μερικές ελαφρές τροποποιήσεις.

Η Βουλή για παράδειγμα θα αποκαλείτο, όπως καλείτο το Σύνταγμα του **1930** Νομοθετικό Σώμα με μόνη τη διαφορά ότι τα μέλη του θα αυξάνονταν από **12** σε **22**. Από αυτά τα τέσσερα θα εκλέγονταν από τους Τούρκους.

Ταυτόχρονα ο Κυβερνήτης θα διορίζε **4** επίσημα μέλη, ενώ αυτός θα διορίζε τον Πρόεδρο του Νομοθετικού.

Αυτό σήμαινε ότι οι Έλληνες θα είχαν την πλειοψηφία στη Βουλή, αλλά η προσφορά αυτή εξουδετερωνόταν με μια άλλη πρόνοια που προνοούσε για τον Κυβερνήτη δικαιώματος βέτο σε ορισμένους νόμους.

Το δικαίωμα βέτο επιφυλασσόταν στο Βασιλέα της Αγγλίας μέσω του Κυβερνήτη.

Τα Νομοσχέδια θα έπρεπε να τυγχάνουν της έγκρισης του Βασιλέα ή του Κυβερνήτη στο όνομα του Βασιλέα.

Τις προτάσεις του Τζόουνς έστειλε στη Διασκεπτική ο Πρόεδρος της Εντουαρτ Τζάκσον στις **11** Μαΐου **1948** και τους καλούσε να εκθέσουν τις απόψεις τους στις **20** του μήνα, σε συνεδρία του σώματος.

Ανέφερε ο Τζάκσον σε επιστολή του προς το κάθε μέλος της Διασκεπτικής Συνέλευσης:

"Κύριε,

1. Εχω την τιμή να εσωκλείσω αντίγραφο εγγράφου, ημερομηνίας **7** Μαΐου **1948**, που απευθύνθηκε από τον υπουργό των Αποικιών προς την Α. Ε. τον Κυβερνήτην, για να κοινοποιηθεί προς τα μέλη της Συμβουλευτικής.

2. Στο έγγραφο αυτό ο υπουργός των Αποικιών, ενεργώντας εκ μέρους της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας, κάμνει ορισμένες προτάσεις για ένα μελλοντικό σύνταγμα για την Κύπρο και ζητεί τις απόψεις των μελών της συνέλευσης στις προτάσεις τους. Πριν από τη σύνταξη των προτάσεων αυτών, η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας εξέτασε, όπως αναφέρεται στο έγγραφο, τις προτάσεις των οκτώ Ελληνικών Μελών της συνέλευσης, οι οποίες διαβιβάστηκαν προς τον υπουργό των Αποικιών διά του

προσωρινού Κυβερνήτη κατά τις 26 παρελθόντος Νοεμβρίου.

3. Θα επιθυμείτε να σας παρασχεθεί κάποιο χρονικό διάστημα για να μελετήσετε τις προτάσεις της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας και να τις συζητήσετε με εκείνους τους οποίους δυνατόν να θέλετε να συμβουλευθείτε, προτού σας ζητηθεί να εκφράσετε τις απόψεις σας σ' αυτές ή στη Συνέλευση. Συνεπώς προτείνω υπό την πούπόθεση ότι τα Μέλη συμφωνούν, όπως η Συμβουλευτική συνέλθει στην αίθουσα του Κακουργιοδικείου στη Λευκωσία στις 2.30 μ.μ. της Πέμπτης 20 Μαΐου.

4. Για να έχει ο κυπριακός λαός πλήρη γνώση των προτάσεων της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας για το μελλοντικό σύνταγμα, αντίγραφα του εγγράφου του Υπουργού των Αποικιών θα δοθούν στον Τύπο σύντομα, μετά που θα πάρουν τα μέλη τα έγγραφα που αποστέλλονται προς αυτά. Τα μέλη θα έχουν έτσι την καθοδήγηση της κοινής γνώμης στη διαμόρφωση των απόψεων τους.

5. Εάν οποιοδήποτε μέλος επιθυμεί να με συμβουλευθεί προσωπικά για τους όρους του εγγράφου του υπουργού των Αποικιών στην προσέγγιση της επόμενης συνεδρίας της συμβουλευτικής, ελπίζω ότι δεν θα διστάσει να το κάμει.

Επειδή είναι πρόδηλα επιθυμητό, όπως λάβετε το έγγραφο χωρίς καθυστέρηση, πιθανόν να μη δυνηθώ να σας αποστείλω ταυτόχρονα μετάφραση στη γλώσσα σας. Αλλά, εάν δεν λάβετε μετάφραση μαζί με το αγγλικό κείμενο, θα ακολουθήσει αυτή ταχυδρομικώς ευθύς μόλις ετοιμασθεί.

Εχω την τιμή να είμαι κύριε,
ταπεινός θεράπων σας

Ε. Στ. Τ. Τζάκσον

Πρόεδρος Συμβουλευτικής Συνέλευσης.

Οι προτάσεις του υπουργού Αποικιών που συνοδεύονταν από την επιστολή έχουν ως εξής:

Μυλόρδε,

Η Κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητας εξήτασε προσεκτικά το μέλλον της συνταγματικής προόδου στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα της μελέτης του ζητήματος από αυτήν ενσωματώνονται στο έγγραφο αυτό. Θα ήμουν ευγνώμων εάν αντίγραφο αυτού διαβιβασθεί προς τον Πρόεδρο της Συμβουλευτικής Συνέλευσης προς μελέτη χωρίς καθυστέρηση.

1. Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας μελέτησε το διάγραμμα συντάγματος που δόθηκε στη Συμβουλευτική Συνέλευση από τον Πρόεδρο της Σερ Εντουαρτ Τζάκσον, κατά την 7η Νοεμβρίου, 1947, καθώς επίσης και το έγγραφο που απευθύνθηκε σε μένα από οκτώ Ελληνικά μέλη της συνέλευσης εσωκλείστως με την επιστολή του Προέδρου ημερομηνίας 26 Νοεμβρίου 1947, και το οποίο μου αποστάκε μαζί με το υπ' αρ. 170 έγγραφο του Προσωρινού Κυβερνήτη, της ίδιας ημερομηνίας. Υπεδήλωσα στη Βουλή των Κοινοτήτων κατά τις 28 Ιανουαρίου, ότι η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έβλεπε σημαντικές δυσκολίες στο να αποδεχθεί τις προτάσεις των οκτώ Ελληνικών Μελών, οι οποίες ενσωμάτωναν την αρχή πλήρως υπεύθυνης Κυβέρνησης στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου. Περαιτέρω μελέτη των προτάσεων εκείνων έκτοτε ενίσχυσε την άποψη της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας ότι είναι απαράδεκτοι και ότι τα συμφέροντα της Κύπρου στο παρόν στάδιο θα εξυπηρετηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο με την υιοθέτηση μορφής Κυβέρνησης, η οποία χωρίς να συνεπάγεται οποιανδήποτε βίαιη ρήξη με το υφιστάμενο διοικητικό οικοδόμημα, να προνοεί όχι λιγότερο για την ενεργή συμμετοχή του λαού της Κύπρου στη διεξαγωγή των εσωτερικών του υποθέσεων, τόσο με την κανονική πορεία συζήτησης και ψηφοφορίας από τους αιρετούς αντιπροσώπους στο Νομοθετικό, όσο και με τη στενή σύνδεση μεταξύ του Νομοθετικού και της Εκτελεστικής πλευράς της Κυβέρνησης.

2. Μελετώντας πως η γενική αυτή αντίληψη μπορούσε να μεταφρασθεί σε συγκεκριμένους όρους, οι συνάδελφοι μου και εγώ στραφήκαμε προς το

διοικιστικό διάγραμμα, το οποίο τέθηκε ενώπιον της Συμβουλευτικής Συνέλευσης από τον Πρόεδρο της κατά τις 7 Νοεμβρίου, 1947. Συμφωνούμε γενικά με το διάγραμμα αυτό και φρονούμε ότι μέσα στο πλαίσιο του πρέπει να εξευρεθεί η κατάλληλη γραμμή προόδου στη διαμόρφωση συντάγματος για την Κύπρο. Εχοντας έτσι τα πράγματα η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θέτει τώρα προτάσεις για τη συμπλήρωση του πλαισίου εκείνου, οι οποίες θα βρεθεί ότι αντανακλούν, τα αδρά χαρακτηριστικά του διαγράμματος, το οποίο ο Πρόεδρος συνέστησε προς τη Συνέλευση, μολονότι υπό ορισμένες απόψεις προχωρούν πέρα από αυτό.

3. Οι προτάσεις αυτές τίθενται ενώπιον της Συμβουλευτικής Συνέλευσης ώστε να τα μέλη της και ο Κυπριακός λαός, να έχουν μια καθαρή άποψη της γενικής μορφής συντάγματος, το οποίο η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα ήθελε να δει να εφαρμόζεται στην Κύπρο, εάν ο λαός το επιθυμεί. Οι προτάσεις έχουν για τούτο διατυπωθεί αρκετά λεπτομερώς, ενώ η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας δεν θα μπορούσε να εγκρίνει σύνταγμα, το οποίο βασικά θα εξερχόταν από τα όρια των προτάσεων αυτών προς την κατεύθυνση πλήρους αυτοκυβέρνησης, δεν επιθυμεί να περιορίσει άσκοπα την ελευθερία της Συμβουλευτικής Συνέλευσης και θα παρατηρηθεί ότι σημαντικός αριθμός ζητημάτων αφήνονται ανοικτά για περαιτέρω συζήτηση. Θα επιθυμούσα να καταστήσω σαφές ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στις επόμενες παραγράφους δεν οφείλει να χρησιμοποιηθεί, στα τελικά συνταγματικά έγγραφα τα οποία θα ενσωματώνεται το νέο σύνταγμα. Θα γίνει επίσης αντιληπτό ότι το έγγραφο αυτό δεν αναφέρεται σε όλες τις πρόνοιες, οι οποίες καθώς συμβαίνει με άλλα συντάγματα θα απαιτούντο στα έγγραφα αυτά.

5. Το διάγραμμα το οποίο ακολουθεί, εκτίθεται από τέσσερις κύριους τίτλους: Τη σύνθεση του Νομοθετικού, τις λειτουργίες και τις εξουσίες του Νομοθετικού, το Εκτελεστικό Συμβούλιο και ορισμένα δευτερεύοντα ζητήματα.

ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

6. Ο κάθε άρρενας Βρετανός υπήκοος ηλικίας **24** ετών και άνω, ο οποίος διαμένει στην Αποικία, θα έχει μια ψήφο. Θα γίνει επίσης πρόνοια, όπως έχουν δικαίωμα ψήφου μη βρετανοί υπήκοοι που έχουν κατάλληλη διαμονή και άλλα προσόντα. Θα εισηγούμενται όπως, ως προ του **1931**, η διαμονή στην Αποικία για πέντε χρόνια να είναι αρκετή εκτός εάν η συνέλευση δει λόγους αύξησης της απαιτούμενης περιόδου.

7. Θα εναπόκειται στη Συνέλευση να αποφασίσει ποια από τις δυο αυτές περιόδους πρέπει να προτιμηθεί.

ΜΟΡΦΗ ΕΚΛΟΓΩΝ

9. Η αποικία θα διαιρεθεί σε εκλογικές περιφέρειες για τον σκοπό των εκλογών. Λόγω της παρουσίας στην Κύπρο της σημαντικής τουρκικής μειοψηφούσης κοινότητας με τη δική της θρησκεία, γλώσσα και έθιμα, φρονώ ότι κατά το παρόν στάδιο θα ήταν αναγκαίο, να διατηρηθεί η αρχή (η οποία περιλαμβανόταν στο προηγούμενο σύνταγμα) όπως η τουρκική κοινότητα εκλέγει τους δικούς της αντιπροσώπους στο Νομοθετικό. Θα καθορισθούν για τον σκοπό αυτό κοινοτικές εκλογικές περιφέρειες και οι Τούρκοι ψηφοφόροι θα εγγραφούν σε εκλογικό κοινοτικό κατάλογο. Για την αντιπροσώπευση του πληθυσμού γενικά, οι ψηφοφόροι θα εγγράφονται σε κάθε εκλογική περιφέρεια σε ένα γενικό εκλογικό κατάλογο. Εάν οποιονδήποτε πρόσωπο, το οποίο έχει τα προσόντα να εγγραφεί ως Τούρκος ψηφοφόρος, προτιμήσει να εγγραφεί στο γενικό εκλογικό κατάλογο για την αρμόδια περιφέρεια, θα μπορεί να το προτιμήσει αυτό. Ο καταρτισμός των μητρώων των ψηφοφόρων θα αναλαμβάνεται από πρόσωπα που θα διορίζονται από τον Κυβερνήτη.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΡΕΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

10. Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έχει την άποψη ότι πρέπει να υπάρχει καθαρή και ουσιαστική πλειοψηφία αιρετών μελών στο Νομοθετικό και ότι μόνο ο κατώτατος αριθμός επισήμων, των οποίων η παρουσία είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή της εργασίας, πρέπει να είναι Μέλη του Νομοθετικού. Για τα μέλη του Νομοθετικού γίνεται λόγος στην επομένη παράγραφο.

11. Θα πρότεινα, για τούτο, όπως υπάρχουν είκοσι δύο (22) αιρετά μέλη, δηλαδή κατά προσέγγιση ένα μέλος ανά 20.000 του σημερινού πληθυσμού της Κύπρου. Από αυτούς, πάλι, κατά παραπλήσια αναλογία προς τον οικείο πληθυσμό, δεκαοκτώ (18) μέλη θα εκλέγονται από το γενικό εκλογικό κατάλογο και τέσσερα μέλη από τον τουρκικό κοινοτικό εκλογικό κατάλογο.

12. Ο συνολικός αριθμός των εικοσιδύο αιρετών μελών τίθεται ως βάση συζήτησης και εναπόκειται στη Συνέλευση να εξετάσει κατά ποσο ο αριθμός αυτός είναι κατάλληλος και κατά πόσον υπάρχουν ισχυροί λόγοι τροποποίησης του. Φαίνεται, εν τούτοις ότι το να αυξηθεί ο αριθμός αυτός ουσιαστικά θα καθίστατο το σώμα των εκλογέων σε κάθε εκλογική περιφέρεια ανεπιθύμητα μικρό, ενώ το να ελαττωθεί ουσιαστικά θα δημιουργούσε ένα Νομοθετικό Συμβούλιο πολύ μικρό για να απηχεί επαρκώς όλες τις απόψεις της κοινής γνώμης. Θα καθιστούσα σαφές ότι, εάν η συνέλευση επιθυμεί να εισηγηθεί τροποποίηση του ολικού αριθμού των αιρετών μελών θα απέδιδε μεγάλη σημασία στη διατήρηση της αρχής ότι ο αριθμός των εδρών που θα κατανεμηθεί για εκλογή από τον τουρκικό κοινοτικό κατάλογο πρέπει να είναι ανάλογος προς την αριθμητική δύναμη της τουρκικής κοινότητας στη νήσο, όπως συμβαίνει με την πιο πάνω πρόταση, για την κατανομή σ' αυτήν τεσσάρων από τις 22 έδρες.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ

13. Σύμφωνα με τις αρχές, οι οποίες εκτίθενται στην προηγούμενη παράγραφο, η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα επιθυμούσε να δει όπως να γίνεται πρόνοια, όπως μικρός αριθμός ανωτέρων επισήμων λειτουργών παρακάθεται στο Νομοθετικό. Η ανάγκη αυτή θα ικανοποιείτο, εάν υπήρχαν τέσσερα επίσημα μέλη, δηλαδή ο Αποικιακός Γραμματέας, ο Γενικός Εισαγγελέας, ο Αρχιταμίας και ο Πρώτος Διοικητής. Η παρουσία των επισήμων αυτών θα εξασφάλιζε τη δέουσα ενημέρωση του Νομοθετικού σε θέματα εκτελεστικής φύσης και για την πολιτική της Κυβέρνησης, τόσο με ομιλίες όσο και με απαντήσεις σε ερωτήσεις Μελών και θα εξασφάλιζε επίσης στα ίδια τα μέλη του Νομοθετικού, ως τους αντιπροσώπους της κοινής γνώμης στη νήσο, την ευκαιρία να καθιστούν τις απόψεις τους γνωστές προς τους ανώτατους επισήμους απ' ευθείας και στην ελεύθερη διεξαγωγή συζήτησης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

14. Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έχει την άποψη ότι, με ένα Νομοθετικό της μορφής, η οποία μελετάται τώρα, θα ήταν ανεπιθύμητο για τον Κυβερνήτη τον ίδιο να προεδρεύει των συνεδριών του και ότι τα συμφέροντα αυτού τούτου του Νομοθετικού θα εξυπηρετούνταν κατά τον καλύτερο τρόπο με το διορισμό του Προέδρου από τον Κυβερνήτη μεταξύ προσώπων, τα οποία δεν είναι Μέλη. Ο Πρόεδρος θα βρισκόταν κατά τον τρόπο αυτό σε εντελώς ανεξάρτητη και απροσωπόλυπη θέση. Ελπίζω ότι θα βρεθεί ένα διαπρεπές πρόσωπο για να αποδεχθεί το διορισμό στη θέση αυτή από τον Κυβερνήτη.

15. Είναι σαφές ότι ο Πρόεδρος διοριζόμενος κατά τον τρόπο αυτό δεν θα πρέπει να έχει αρχική ψήφο κατά τις συνεδρίες του Νομοθετικού. Θα ήταν σε μένα ευπρόσδεκτες οι απόψεις της Συνέλευσης στο ζήτημα αυτό κατά πόσον θα ήταν επωφελές να δοθεί στον Πρόεδρο νικώσα ψήφος. Πιθανόν η Συνέλευση να

φρονεί ότι, εφόσον ο Πρόεδρος δεν θα εκλέγεται μεταξύ των Μελών, δεν θα ήταν ορθό όπως αυτός ενασκέι έστω και νικώσα ψήφο. Σε τέτοια περίπτωση θα ήταν αναγκαίο να εξευρεθεί κάποια άλλη μέθοδος αποσαφήνισης της κατάστασης, η οποία θα δημιουργείται όταν προκύπτει ισοψηφία σε ένα ζήτημα ενώπιον του Νομοθετικού, Παραδείγματος χάρη, όταν υπάρχει ισοψηφία, η πρόταση θα θεωρείται ως απορριφθείσα.

16. Πρόθεση της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας είναι, όπως το πεδίο συζήτησης και νομοθεσίας περιορισθεί όσο το δυνατό λιγότερο. Το σύνταγμα πρέπει να προνοεί ότι το Νομοθετικό δεν μπορεί να συζητεί το καθεστώς της Κύπρου μέσα στη Βρετανική Κοινοπολιτεία. Αλλά, με εξαίρεση αυτό, κανένα θέμα δεν υπάρχει λόγος να αποκλείεται **IPSO FACTO**.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ

17. Τηρουμένων των πιο πάνω, το Νομοθετικό θα είναι έτσι ελεύθερο να νομοθετεί πάνω σε οποιοδήποτε θέμα, σύμφωνα με τη διαδικασία και τους εκτιθέμενους πιο κάτω αναγκαίους περιορισμούς.

18. Θεωρώ αναγκαίο να ορίσω ότι πρέπει να λαμβάνεται η προηγούμενη συγκατάθεση του Κυβερνήτη, διά του Προέδρου του Νομοθετικού, πριν από την κατάθεση οποιουδήποτε Νομοσχεδίου χρηματικής φύσης ή ψηφίσματος, οποιουδήποτε νομοσχεδίου, το οποίο κατά τη γνώμη του Κυβερνήτη επηρεάζει την άμυνα, τις εξωτερικές υποθέσεις ή τα ειδικά συμφέροντα των μειονοτήτων ή οποιουδήποτε νομοσχεδίου που τροποποιεί το Σύνταγμα. Με εξαίρεση αυτό δεν νομίζω ότι είναι αναγκαίο να τεθεί οποιοσδήποτε περιορισμός στην ελευθερία της εισαγωγής νομοθεσίας, περιλαμβανομένων Νομοσχεδίων ιδιωτικών Μελών.

19. Θα ήταν αναγκαίο να δοθεί στον Κυβερνήτη η συνήθης επιφυλαγμένη νομοθετική εξουσία. Δηλαδή,

εξουσία να κηρύσσει ένα Νομοσχέδιο ή πρόταση σε ισχύ, έως εάν το Νομοσχέδιο ή η πρόταση αυτή είχε δεόντως ψηφισθεί, εάν

α) φρονεί ότι είναι επωφελές για χάρη των συμφερόντων της δημόσιας τάξης, της καλής πίστης ή της καλής διακυβέρνησης όπως το νομοσχέδιο ή πρόταση τεθεί σε ισχύ και εάν,

β) έχει απορριφθεί από το Νομοθετικό ή εγκριθεί σε μορφή η οποία είναι απαράδεκτη.

Ο Κυβερνήτης πρέπει επίσης να εξουσιοδοτηθεί να επιστρέφει Νομοσχέδια στο Νομοθετικό με τις συστάσεις του για τροποποιήσεις.

20. Νομοσχέδια που ψηφίζονται από το Νομοθετικό θα απαιτούν, βεβαίως, τη συγκατάθεση του Βασιλέα ή του Κυβερνήτη στο όνομα του Βασιλέα. Το σύνταγμα θα απαιτεί όπως ο Κυβερνήτης, ο οποίος θα έχει την κανονική εξουσία να επιφυλάσσει Νομοσχέδια που ψηφίστηκαν από το Νομοθετικό με την εκδήλωση της σχετικής προς αυτό επιθυμίας της Α. Μεγαλειότητας, ενασκει την επιφυλαγμένη αυτή εξουσία σε σχέση προς ορισμένες τάξεις Νομοσχεδίων που περιλαμβάνουν ιδιαίτερα οποιοδήποτε Νομοσχέδιο, το οποίο, κατά τη γνώμη του, επηρεάζει την άμυνα ή τις εξωτερικές υποθέσεις ή κάμνει διάκριση κατά των μειονοτήτων, ή τροποποιεί το Σύνταγμα. Θα γίνει επίσης στο Σύνταγμα η συνήθης πρόνοια για την άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας σε σχέσει με νόμους από την Α. Μεγαλειότητα.

21. Ελπίζω ότι η Συμβουλευτική Συνέλευση θα αναγνωρίσει ότι οι πρόνοιες που περιγράφονται στις προηγούμενες τρεις παραγράφους δεν αποβλέπουν στο να περιορίσουν άσκοπα την ελευθερία του Νομοθετικού. Οι δε περιπτώσεις κατά τις οποίες θα παρίσταται ανάγκη προσφυγής σε μερικές από αυτές, ιδιαίτερα δε στην "επιφυλαγμένη εξουσία" θα είναι πολύ σπάνιες. Οι πρόνοιες αυτές πρέπει για τούτο, να θεωρηθούν μόνο ως διασφαλίσεις, τις οποίες η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θεωρεί αναγκαίες και

όχι ως ενδείξεις οιασδήποτε επιθυμίας από μέρους της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας, να επέμβει στην ελευθερία δράσης του Νομοθετικού στις συνήθεις εσωτερικές υποθέσεις της νήσου.

ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

22. Οι οργανικοί κανονισμοί του Νομοθετικού πρέπει να αναγνωρίζουν το κανονικό δικαίωμα των νομοθετικών σωμάτων να λαμβάνουν πληροφορίες με επερωτήσεις που απευθύνονται προς τα αρμόδια μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου, τα οποία θα παρακάθονται στο Νομοθετικό. Η μέθοδος αυτή με την οποία η δημόσια γνώμη θα επηρεάζει την διαμορφούμενη καθ' εκάστην πολιτική, είναι αξιόλογης σημασίας και αισθάνομαι ότι θα ικανοποιεί μια οριστική ανάγκη υπό τις σημερινές κυπριακές περιστάσεις.

ΕΠΙΦΥΛΑΓΜΕΝΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

23. Φρονώ ότι πρέπει να γίνει πρόνοια για μικρό επιφυλαγμένο κατάλογο μελών της Δημόσιας Υπηρεσίας που να καλύπτει τους μισθούς του Κυβερνήτη και των μελών του δικαστικού τμήματος. Το αποτέλεσμα της επιφύλαξης αυτής θα είναι τι ενώ το Νομοθετικό θα μπορούσε, εάν νόμιζε αυτό ορθό, να ψηφίσει πρόσθετα ποσά αναφορικά προς οποιοδήποτε ή όλα τα κεφάλαια αυτά, δεν θα είναι σε θέση να ελαττώσει τα προβλεπόμενα ποσά, εκτός με τροποποίηση του συντάγματος. Πιστεύω ότι η Συνέλευση θα ανασγνωρίσει ότι είναι επιθυμητό, όπως τα ζητήματα αυτά τεθούν υπεράνω των καθημερινών συζητήσεων.

24. Το Νομοθετικό θα χρειασθεί Οργανικούς Κανονισμούς για τη διεξαγωγή των εργασιών του. Αυτοί θα συνταχθούν αρχικά από τον Κυβερνήτη ώστε το Νομοθετικό να έχει κώδικα διαδικασίας έτοιμο προς χρήση από την πρώτη συνεδρία του. Ακολούθως το Νομοθετικό θα δικαιούται να τροποποιεί τους Οργανικούς Κανονισμούς, εάν παρίσταται ανάγκη προς

τούτο. Οποιοσδήποτε όμως τέτοιες τροποποιήσεις θα απαιτούν την έγκριση του κυβερνήτη προτού τεθούν σε ισχύ.

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ

25. Σύμφωνα με την καθιερωμένη τακτική, η γενική ευθύνη για το Εκτελεστικό θα παραμείνει στα χέρια του Κυβερνήτη ως αντιπροσώπου του Βασιλέα. Ο Κυβερνήτης θα βοηθείται όπως γίνεται τώρα, από ένα Εκτελεστικό Συμβούλιο. Το σύνταγμα πρέπει να προνοεί ότι ο Κυβερνήτης δεσμεύεται να λαμβάνει τη συμβουλή του Εκτελεστικού Συμβουλίου, αλλά θα είναι υποχρεωμένος να πληροφορεί τον υπουργό των Αποικιών για οποιαδήποτε περίπτωση κατά την οποία ενήργησε αντίθετα προς τη συμβουλή του Εκτελεστικού.

26. Με Νομοθετικό του τύπου όπως το προτεινόμενο, που αποτελείται κατά μεγάλο μέρος από αιρετούς αντιπροσώπους του λαού, δεν θα ήταν καθόλου ορθό όπως το Εκτελεστικό Συμβούλιο παραμένει σώμα που θα αποτελείται σχεδόν καθ' ολοκληρία από επίσημα μέλη. Είναι απαραίτητη στενή συνεργασία μεταξύ του Νομοθετικού και εκείνων, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι υπό τον Κυβερνήτη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής. Εχει ήδη γίνει μνεία ενός τρόπου δημιουργίας του δεσμού αυτού. Ενωώ την πρόταση, όπως τέσσερις επίσημοι παρακάθονται στο Νομοθετικό. Εν τούτοις, θα είναι εξίσου, αν όχι περισσότερο σπουδαίο, όπως τα αιρετά Μέλη του Νομοθετικού συνδέονται στενά με τον χειρισμό των υποθέσεων στο Εκτελεστικό Συμβούλιο. Προς τον σκοπό αυτό, η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας προτείνει, όπως ορισμένα από αυτά διορίζονται ως μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Επί πλέον είναι η άποψη της Κυβέρνησης της Α. Μ. ότι τα μη επίσημα μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου δεν πρέπει να εξευρίσκονται άλλως παρά μεταξύ των Μελών του Νομοθετικού.

27. Στα Συνταγματικά έγγραφα θα γίνεται γι' αυτό πρόνοια όπως το Εκτελεστικό Συμβούλιο αποτελείται από τέσσερις επισήμους οι οποίοι αναφέρθηκαν ήδη ως επίσημα Μέλη του Νομοθετικού και από αυτούς άλλα τέσσερα πρόσωπα, αιρετά μέλη του Νομοθετικού ή άλλα επίσημα, τα οποία ήθελε ορίζει από καιρού σε καιρό η Α. Μεγαλειότης διά του Υπουργού των Αποικιών.

28. Ο ακριβής αριθμός των Μελών του Εκτελεστικού Συμβουλίου δεν θα καθορίζεται σ' αυτό το σύνταγμα (εκτός από τα τέσσερα επίσημα, για τους οποίους έγινε ήδη μνεία) για να αφεθεί το μεγαλύτερο δυνατό μέτρο ευκαμψίας. Ο αριθμός των μη επισήμων διορισμένων Μελών θα μπορεί να ποικίλλει, εφόσον η πείρα δεικνύει, ότι αυτό είναι επιθυμητό. Θα είναι επίσης δυνατό, όπως άλλοι επίσημοι πρόσθετα με τους τέσσερις, για τους οποίους έγινε ήδη μνεία, γίνονται Μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου, εάν ήθελε κριθεί ότι το Συμβούλιο θα οφελείτο από την παρουσία τους. Δεδομένου ότι οι εργασίες ενός Εκτελεστικού Συμβουλίου δεν διεξάγονται με τη μέθοδο του ψηφίσματος ή της ψηφοφορίας, μεθόδου που δεν αρμόζει στο σώμα του χαρακτήρα αυτού, το ζήτημα κατά πόσον τα επίσημα ή ανεπίσημα Μέλη αποτελούν την πλειοψηφία σε μια ειδική στιγμή καθίσταται μικρής σημασίας.

29. Ενώ η επίσημη διατύπωση στα συνταγματικά έγγραφα θα αφεθεί ως δηλούται πιο πάνω, νομίζω ότι είναι επιθυμητό, όπως δηλώσω σαφώς τώρα ότι θα ήταν η πρόθεση της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητος, όπως στην αρχή τέσσερα μη επίσημα Μέλη διορισθούν στο Εκτελεστικό Συμβούλιο. Από αυτά τα τρία θα είναι ελληνικά Μέλη που εκλέγονται από το κόμμα που πλειοψηφεί στο Νομοθετικό και το τέταρτο ένα τουρκικό μέλος που εκλέγεται μεταξύ των Τούρκων αντιπροσώπων στο Νομοθετικό.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ

30. Υπάρχει, επί πλέον, πρόθεση, όπως συνδεθούν τα τέσσερα αυτά μη επίσημα Μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου (για οποιαδήποτε άλλα, τα οποία δυνατό να προστεθούν στο μέλλον) με ορισμένα ειδικά τμήματα καθ' ον χρόνο εισηγήθηκε ήδη προς τη Συμβουλευτική Συνέλευση ο Πρόεδρος της. Θα είναι γνωστά ως Σύμβουλοι για τα θέματα αυτά. Η απόφαση για την κατανομή των τμημάτων θα λαμβάνεται από τον Κυβερνήτη, ο οποίος επίσης θα καθορίζει την ακριβή σχέση μεταξύ των συμβούλων και των Τμημάτων των κατανεμομένων σε αυτούς. Η διαδικασία αυτή θα είναι δοκιμαστική και αναμφίβολα στα πρώτα στάδια πιθανόν να υπάρξουν αβεβαιότητες και δυσκολίες, αλλά με καλή θέληση από μέρους και των δύο πλευρών, δεν υπάρχει λόγος διατί αυτές να μη υπερπηδηθούν εύκολα. Οι σύμβουλοι θα λαμβάνουν μέρος στη διαμόρφωση της γενικής Κυβερνητικής πολιτικής στο Εκτελεστικό Συμβούλιο με όλο το κύρος, το οποίο θα αρύονται από τη θέση τους ως αιρετοί αντιπρόσωποι του λαού και αρχηγών του Νομοθετικού. Ειδικότερα με τη γνώση, την οποία θα κέκτεινται για τα σχετικά θέματα, θα μπορούν να διαμορφώνουν την πολιτική αναφορικά προς τα τμήματα, με τα οποία θα συνδέονται ατομικά. Θα μπορούν εύκολα να μιλούν και να απαντούν σε επερωτήσεις στο Νομοθετικό στο έργο των ειδικών τμημάτων, τα οποία θα συνδέονται με αυτούς. Είναι αδύνατο να προβλέψει κάποιος ακριβώς πως μια διευθέτηση του είδους αυτού θα λειτουργήσει μέχρις ότου δοκιμασθεί. Αλλά κατά την άποψη της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας, διανοίγει ευρύ και ελπιδοφόρο πεδίο πείρας στο οποίο έχω την πεποίθηση ότι η Συμβουλευτική Συνέλευση θα είναι έτοιμη να εισέλθει.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΠΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

31. Υπάρχουν ορισμένα δευτερεύοντα ζητήματα σε σχέση προς τα οποία η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας δεν αισθάνεται αναγκαίο στο παρό

στάδιο να εκφράσει οριστική άποψη, αλλά στα οποία είναι επιθυμητό να επισύρει την προσοχή της Συμβουλευτικής Συνέλευσης στο παρόν έγγραφο.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ

32. Τα μέλη πρέπει να είναι Βρεττανοί υπήκοοι, είναι δε σαφές ότι σύμφωνα με την καθιερωμένη τακτική τα προσόντα τους δεν πρέπει αλλιώς να είναι λιγότερα από τα προσόντα των ψηφοφόρων. Η Συμβουλευτική Συνέλευση δυνατό αν επιθυμεί να εξετάσει κατά πόσο πρέπει να επιβληθούν περαιτέρω προσόντα για τους υποψηφίους ως μελών, ως υψηλότερο όριο ηλικίας. Θα ήμουν διατεθειμένος να μελετήσω οποιεσδήποτε τέτοιες συστάσεις, παρόλον ότι προσωπικά δεν αισθάνομαι ότι περαιτέρω περιορισμοί θα ήταν αναγκαίοι εκτός από τους συνήθεις λόγω ακαταλληλότητας, ως είναι η παραφροσύνη και η φυλάκιση.

33. Είναι συνήθης τακτική στις περισσότερες δημοκρατικές χώρες, όπως τα μέλη του Νομοθετικού αμοίβονται για τις υπηρεσίες τους. Αναμφίβολα η Συνέλευση θα επιθυμεί να μελετήσει το ζήτημα αυτό και εάν προσυπογράψει την αρχή αυτή να εισηγηθεί ένα κατάλληλο ποσό. Εάν η κλίμακα αμοιβής των Μελών δεν περιληφθεί σ' αυτό τούτο το σύνταγμα (πράγμα το οποίο δεν θα θεωρούσα επιθυμητό) οι συστάσεις της Συνέλευσης στο ζήτημα αυτό, θα φεισθούν, βέβαια την επικύρωση του νομοθετικού όταν λάβει σάρκα και οστά.

34. Η Συνέλευση δυνατό επίσης να επιθυμεί να εξετάσει κατά πόσο τα Μέλη του Νομοθετικού τα οποία από καιρού σε καιρό θα κατέχουν τη θέση Μελών του Εκτελεστικού Συμβουλίου, πρέπει να λαμβάνουν ψηλότερη αμοιβή.

ΟΝΟΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ

35. Χάριν απλοποίησης ονομάζω το σώμα τούτο,

από την αρχή μέχρι το τέλος του εγγράφου μου "Νομοθετικό", αλλά θα απαιτηθεί κατάλληλος τίτλος. Τα Μέλη της Συμβουλευτικής πιθανόν να αισθάνονται ότι θα ήταν επωφελές να σημειωθεί η πρόοδος σε σύγκριση προς το σύνταγμα του **1882-1931**) με μια αλλαγή της ορολογίας. Εάν συμβαίνει έτσι, θα είμαι πολύ πρόθυμος να ακούσω τις απόψεις τους.

36. Συνιστώ τις προτάσεις αυτές προς τα Μέλη της Συμβουλευτικής Συνέλευσης. Ενώ θέτουν όρια, πέρα από τα οποία η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας, δεν είναι διατεθειμένη να προχωρήσει συντάχθηκαν με τον μοναδικό σκοπό να παράσχουν, μέσα στα όρια αυτά, τον ανώτατο βαθμό προόδου συνταγματικής ελευθερίας. Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας, επιθυμώντας πάντοτε την ευημερία της Κύπρου, πιστεύει ολόθυμα ότι τα Μέλη της Συμβουλευτικής Συνέλευσης θα αναγνωρίσουν την ειλικρίνεια και την ετοιμότητα σκοπού, με τα οποία οι προτάσεις τίθενται προς αυτά. Εάν αρθούν στο ύψος του σκοπού αυτού, έχουν τώρα μια μεγάλη ευκαιρία να επεκτείνουν τις ελευθερίες του λαού της Κύπρου, και να καταστήσουν τούτο μέτοχο και βοηθό στην κοινωνική και οικονομική πρόοδο, την οποία η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας εύχεται να δει πραγματοποιούμενη στην Κύπρο. Σημειώθηκαν πολλές καθυστερήσεις στη σύσταση και το έργο της Συμβουλευτικής Συνέλευσης. Εχω την πεποίθηση ότι τα Μέλη της θα αναγνωρίσουν τώρα ότι είναι φρόνιμο να σπεύσουν έτσι ώστε η Κύπρος να αποκτήσει το σύνταγμα της σύντομα.

Λίστιγουελ

(Για τον υπουργό των Αποικιών)